Ida-Harju Koostöökoja strateegia uuendamise protsessi ettevalmistavad tegevused: väliskeskkonna analüüs

Tellija: MTÜ Ida-Harju Koostöökoda

Koostaja: OÜ Vesterra
Side tee 1, Laulasmaa, Keila vald
www.vesterra.ee
Konsultandid: Kadri Tillemann ja Tiina Tamm

SISUKORD

SISSEJUHATUS 3
1. VÄLISKESKKONNA ANALÜÜS 4
1.1. Tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslikud näitajad 4
1.1.1 Rahvastik 4
1.1.2 Tööjõu mobiilsusnäitajad 7
1.1.3 Ettevõtlus ja ettevõtlikkus 9
1.1.4 Kohalik võim 13
1.2 Strateegilised alusdokumendid 14
1.2.1 Rahvusvahelised arengudokumendid 14
1.2.2 Siseriiklikud arengudokumendid 15
1.2.3 Regionaalsed ja kohalikud arengudokumendid 17

SISSEJUHATUS

Käesolev dokument on koostatud MTÜ Ida-Harju Koostöökoda (IHKK) tellimusel OÜ Vesterra poolt. Töö tellija on seadnud eesmärgiks, et strateegia uuendamise protsessi ettevalmistavate tegevuste raames viidaks läbi alljärgnevad tegevused:
- väliskeskkonna analüüs, mis kirjeldaks IHKK tegevuspiirkonna sotsiaal-majanduslikku olukorda kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna ühishuvidest lähtuvalt, võttes arvesse teostatud uuringuid ja koondatud materjali.

Töö koostati ajavahemikul juuni 2014 kuni jaanuar 2015 OÜ Vesterra konsultandi Kadri Tillemanni poolt sõltumatult ja iseseisvalt, töös väljendatud seisukohtade ja hinnangute näol ei ole tegemist tellijaga kooskõlastatud IHKK ametlike seisukohtadega.

1. VÄLISKESKKONNA ANALÜÜS

1.1. Tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslikud näitajad

IHKK tegevuspiirkonna väliskeskkonna kirjeldamiseks on vastavalt käesoleva töö lähteülesandele kirjeldatud tegevuspiirkonna sotsiaal-majanduslikku olukorda kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna ühishuvidest lähtuvalt st analüüsitud on piirkonna inimresurssi ja selle liikuvust, ettevõtlikust ning omavalitsuste võimekust ja arengusuundi.

1.1.1 Rahvastik

1. jaanuari 2015.a. seisuga elas IHKK tegevuspiirkonna omavalitsustes kokku 18 248 elanikku – Aegviidu vallas **725**, Anija vallas **5683**, Kose vallas **7 129** ja Raasiku vallas **4711** elanikku. Rahvaarvu muudatus aastatel 2012 kuni 2014 näitas kõigis valdades vähenemistrendi. Kokku on 01.01.2015.a. seisuga IHKK tegevuspiirkonda kuuluvate (sh arvesse võttes Kose ja Kõue valla ühinemist üheks omavalitsuses 2013. aastal) omavalitsuste rahvaarv viimase nelja aasta jooksul vähenenud 479 inimese võrra.

RV0241: RAHVASTIK, 1. JAANUAR --- Sugu, Aasta, Haldusüksus või asustusüksuse liik ning Vanus	
	Kokku
Mehed ja naised	
2012	
..Aegviidu vald	772
..Anija vald	5 866
..Kose vald	5 768
..Kõue vald*	1 651
..Raasiku vald	4 720
2013	
..Aegviidu vald	730
..Anija vald	5 806
..Kose vald	5 722
..Kõue vald*	1 607
..Raasiku vald	4 700
2014	
..Aegviidu vald	717
..Anija vald	5 741
..Kose vald	7 232
..Kõue vald*	.
..Raasiku vald	4 722

Märkus:
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõisted ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".
** Linnaliste asulate hulka on arvestatud linnad, vallasisesed linnad ja alevid, maa-asulate hulka alevikud ja külad.
2012. ja 2013. aasta andmed on korrigeeritud 19.02.2014.

Tabel 1. IHKK valdade rahvastikuarvud 2012-2014. Allikas: Statistikaamet

Rahvastikuarvukuse peamiseks mõjutajaks on IHKK valdades ränne, rändesaldod on piirkonna omavalitsustes viimaste aastate jooksul olnud valdavalt negatiivsed, erandiks on vaid Raasiku valla siserändesaldo, mis nii 2012. kui ka 2013. aasta seisuga on olnud positiivne. Siseränne Eesti piires (nt Tallinnasse) on kõigis omavalitsustes ulatuslikum kui ränne välisriikidesse.

RVR01: RÄNNE --- Aasta, Haldusüksus/Asustusüksuse liik, Sugu, Näitaja ning Rände liik						
	Mehed ja naised					
	Sisseränne		Väljaränne		Rändesaldo	
	Siseränne	Välisränne	Siseränne	Välisränne	Siseränne	Välisränne
2012						
..Aegviidu vald	9	0	25	7	-16	-7
..Anija vald	133	8	203	29	-70	-21
..Kose vald	137	5	165	17	-28	-12
..Kõue vald*	30	1	71	7	-41	-6
..Raasiku vald	137	4	135	18	2	-14
2013						
..Aegviidu vald	12	0	17	3	-5	-3
..Anija vald	99	5	149	22	-50	-17
..Kose vald	122	16	168	39	-46	-23
..Kõue vald*	.	.	.	.	.	.
..Raasiku vald	146	4	114	16	32	-12

Märkus:
2000-2007 andmed on 2007. aasta lõpu haldusjaotuse seisuga.
Linnaliste asulate hulka on arvestatud linnad, vallasisesed linnad ja alevid, maa-asulate hulka alevikud ja külad. Järva-Jaani alev (kuni 2006. aastani alevik) ja Kiili alev (kuni 2008. aastani alevik) on arvestatud maa-asulate hulka.
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõisted ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".
2011. aasta siserände andmed on korrigeeritud 29.10.2012.
2012. aasta välisrände andmed on korrigeeritud 04.03.2014.

Tabel 2. 2012. ja 2013. aasta rahvastikuränne IHKK piirkonnas. Allikas: statistikaamet

Tekkinud demograafilise olukorra tulemusena on tööturusurve indeks IHKK valdades ajavahemikul 2012.a. kuni 2014.a. olnud valdavalt negatiivne. Antud indeks näitab tööturule saabujate osatähtsust võrreldes tööturult lahkujatega. Ühest väiksem näitaja prognoosib siinkohal tööjõupuuduse tekkimise võimalust ning iseloomustab üldiselt vananevat elanikkonda. Siinkohal tasub rõhutada tegevuspiirkonna siseseid erisusi – Kose ja Raasiku tööturusurve indeksi näitajad on mõnevõrra paremad Anija ning oluliselt paremad Aegviidu valla näitajatest.

RV06: DEMOGRAAFILINE TÖÖTURUSURVEINDEKS, 1. JAANUAR --- Aasta, Piirkond/Haldusüksus ning Näitaja				
	Rahvaarv (arvestatud rännet)	Rahvastik vanuses 5-14	Rahvastik vanuses 55-64	Demograafiline tööturusurveindeks
2012				
..Aegviidu vald	741	65	102	0.64
..Anija vald	5 763	588	734	0.80
..Kose vald	5 790	637	585	1.09
..Kõue vald*	1 529	149	170	0.88
..Raasiku vald	4 733	530	578	0.92
2013				
..Aegviidu vald	712	60	99	0.61
..Anija vald	5 614	637	776	0.82
..Kose vald	5 634	622	616	1.01
..Kõue vald*	1 571	165	177	0.93
..Raasiku vald	4 575	546	553	0.99
2014				
..Aegviidu vald	717	58	102	0.57
..Anija vald	5 741	585	815	0.72
..Kose vald	7 232	762	814	0.94
..Kõue vald*	.	.	.	.
..Raasiku vald	4 722	528	571	0.92

Märkus:
Haldusüksuste andmed vastavalt 2009. aasta 1. jaanuari haldusjaotusele.
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõisted ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".
Rahvaarv: 1989. aastal rahvaloenduse andmed, 2000. aastast rahvaarv, arvestatud rännet.
2012. aasta andmed on korrigeritud 2.11.2012.
Aastate 2000-2012 ja 2013-2014 näitajad on arvutatud erinevaid alusandmestikke (2000. ja 2011. aasta loendus) kasutades, mistõttu need ei ole omavahel üheselt võrreldavad.

Tabel 3. Tööturusurveindeks IHKK valdades ajavahemikul 2012-2014. Allikas: Statistikaamet.

IHKK piirkonna valdade elanikkonna peamiseks sissetulekuallikaks on palgatöö, ettevõtjate arv moodustab palgatöötajate arvust alla kümnendiku, seejuures on üksikettevõtjate määr enamikes IHKK valdades mõnevõrra suurem kui palgatöötajatega ettevõtete hulk (erandiks Kose vald).

RL008: RAHVASTIK, 31. DETSEMBER 2011 --- Sugu, Elukoht ning Tööalane ja sotsiaal-majanduslik seisund												
	Majanduslikult aktiivne	..hõivatu	....palgatöötaja	....palgatöötajatega ettevõtja	....üksikettevõtja	..töötu	Majanduslikult mitteaktiivne	..alla 15-aastane laps	..(üli)õpilane	..pensionär	....töövõimetuspensionär	..kodune
Mehed ja naised												
Aegviidu vald	336	309	285	9	12	27	420	84	39	249	18	27
Anija vald	2 823	2 538	2 370	63	72	285	2 835	945	339	1 188	150	210
Kose vald	2 784	2 562	2 349	90	84	222	2 850	1 008	333	1 125	195	186
Kõue vald	741	651	594	18	21	90	870	261	96	354	54	66
Raasiku vald	2 262	2 103	1 941	63	69	159	2 271	873	267	849	84	198

Märkus:
Üksikisikute andmete kaitseks on kasutatud ümardamist, mille tõttu võib väärtus KOKKU erineda liidetavate väärtuste summast.

Tabel 4. IHKK valdade elanikkonna tööalane ja sotsiaal- majanduslik seisund. Allikas. Statistikaamet.

Palgatöötajate majandusliku seisundi põhinäitajaks on nende brutotulu määr. IHKK valdade palgattöötajate tulu näitab viimaste aastate jooksul valdavalt tõusutrendi. Seejuures on suurimas brutotulu teenivas vanusegrupis (25 kuni 49 aastased) kõrgeim brutopalga näitaja 2013. aastal Raasiku valla elanikel ning madalaim ühinemiseelse seisuga Kõue vallas. Antud näitaja tõenäoliseks mõjutajaks on Tallinnas töötavate brutotulu teenivate elanike osakaal.

ST005: BRUTOTULU --- Aasta, Piirkond/Haldusüksus, Sugu, Näitaja ning Vanuserühm								
	Mehed ja naised							
	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot				Brutotulu saajad			
	Alla 25	25-49	50-62	63 ja vanemad	Alla 25	25-49	50-62	63 ja vanemad
2011								
..Aegviidu vald	482.86	931.02	888.73	368.81	15	178	87	29
..Anija vald	570.78	829.47	729.05	540.06	224	1 310	693	146
..Kose vald	588.68	882.39	771.27	489.14	216	1 352	562	158
..Kõue vald	609.62	830.76	697.45	414.98	88	380	154	27
..Raasiku vald	584.65	968.18	818.46	624.30	196	1 059	472	100
2012								
..Aegviidu vald	544.12	971.26	934.44	410.19	19	169	91	24
..Anija vald	597.73	888.89	766.74	555.73	234	1 270	733	146
..Kose vald	603.72	951.37	834.33	517.65	220	1 351	587	157
..Kõue vald	615.53	906.21	740.94	573.25	92	393	154	36
..Raasiku vald	645.00	1 061.27	873.39	603.19	197	1 075	493	119
2013								
..Aegviidu vald	549.19	1 015.53	1 017.89	759.86	17	165	86	28
..Anija vald	664.89	957.62	827.25	614.64	219	1 250	739	157
..Kose vald	660.82	1 014.54	875.32	544.72	220	1 320	578	158
..Kõue vald	731.57	948.04	803.04	598.92	82	370	165	35
..Raasiku vald	640.19	1 118.94	929.45	655.01	206	1 121	487	129

Märkus:
.. Andmete avaldamist ei võimalda andmekaitse põhimõte.
Ümardamise tõttu võivad väärtuste koondandmed erineda liidetavate väärtuste summast.
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõistete ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".
Kuni 2011. aastani on andmed eurodesse ümber arvutatud koondandmete baasil (1 euro = 15,6466 Eesti krooni).

Tabel 5. Brutotulu määrad ja brutotulu teenijate arvud IHKK valdades. Allikas: Statistikaamet

1.1.2 Tööjõu mobiilsusnäitajad

IHKK piirkonna omavalitsuste tööealist elanikkonda iseloomustab suhteliselt kõrge mobiilsus nagu kogu Harjumaa Tallinna lähipiirkonnas üldisemalt, seda illustreerivad Eesti omavalitsustele 2013. aasta aprillis Siseministeeriumi poolt tõmbekeskuste määratlemiseks kättesaadavaks tehtud rahvaloenduse tulemustel baseeruvad andmed - iga omavalitsuse kohta on välja toodud, missugustest omavalitsustest seal tööl käiakse.

Tallinnas töötavavate IHKK piirkonna elanike osakaal IHKK valdades

Skeem 1. Tallinnas töötavate elanike osakaal IHKK valdade rahvastikust

Analüüsist selgub, et Tallinna mõju IHKK tööjõumobiilsusele on suur – Raasiku valla elanikest töötab Tallinnas 18%, Aegviidu valla elanikest 13% ning Anija ja Kose elanikest 12%. Lisaks Tallinnale ning IHKK tegevuspiirkonna valdadele töötab arvestatav hulk IHKK valdade elanikke ka Rae vallas (438 inimest). Enam kui 20 inimest IHKK tegevuspiirkonnast töötavad Maardus, Kuusalu, Saku, Viimsi, Jõelähtme ja Saue valdades ning Saue linnas.

Omavalitsus	**IHKK valdade elanikest töötajate arv**
Tallinn	2766
Kose	1473
Anija	1053
Raasiku	729
Rae	438
Aegviidu	105
Maardu	50
Kuusalu	36
Saku	36
Viimsi	36
Jõelähtme	27
Saue vald	27
Saue linn	21

Tabel 6. Harjumaa omavalitsustes töötavate IHKK piirkonna omavalitsuste elanike arv

Teisalt nähtub, et IHKK omavalitsuste territooriumil olemasolevatest töökohtadest oluline osa (71-87%) on mehitatud töötajatega, kes elavad väljaspool IHKK tegevuspiirkoda. Aegviidu ja Raasiku valdades paiknevatest töökohtadest on IHKK piirkonna elanike poolt hõivatud 71% töökohtadest,

Kosel on vastav näitaja 82% ning Anija vallas 87%. Seega on IHKK tegevuspiirkonnas teoreetiliselt võimalik pakkuda kohalikele elanikele senisest enam elukohalähedasi töövõimalusi ning luua eeldusi igapäevase pendelrände vähenemisele.

Diagramm 1. IHKK valdade elanike hõivatuse osakaal IHKK valdades.

Võrreldes IHKK tegevuspiirkonna antud mobiilsusnäitajaid Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt avaldaldatud üldisema hinnanguga[1] selgub, et IHKK piirkond on siinkohal mõnevõrra soodsamas positsioonis. Konjunktuurinstituut hindab, et maa-asulate ja maapiirkondade (valdade) tööandjad suudavad pakkuda oma asula või valla elanikele üldjuhul alla poole vajalikest töökohtadest. Maa-asulate ja -piirkondade lõikes erineb kohalike töökohtade osakaal tööhõives väga suurtes piirides, sõltudes muuhulgas oluliselt asula territoriaalsest asendist erinevat tüüpi linnaliste keskuste suhtes. Kõigi maa-asulates elavate töötajate summeerimisel selgub, et 60% neist töötab linnades registreeritud tööandjate juures. Linnadest pärit töötajatel on maa-asula tööandja poolt loodud töökoht 12% juhtudel. Maa-asulate elanikel, kes töötavad linnade tööandjate töökohtadel, on tulud oluliselt kõrgemad kui samas asulas ja vallas asuva tööandja juures.[2]

1.1.3 Ettevõtlus ja ettevõtlikkus

1.1.3.1 Statistilised näitajad

Kõige levinum ettevõtlusvorm IHKK tegevuspiirkonnas on osaühing. Õigusruumi muudatused, mis on muutnud ettevõtte asutamise hõlpsamaks, on viimaste aastate jooksul enamikes valdades tegutsevate osaühingute arvu kasvatanud, erandiks on vaid Aegviidu vald, kus osaühingute arv on mõnevõrra vähenenud.

[1] *https://www.mkm.ee/sites/default/files/konjunktuur_nr_3_190_september_2014.pdf*

[2] Maaelu arengu aruanne, 2011.

ER07: STATISTILISSE PROFIILI KUULUVAD ÜKSUSED --- Aasta, Haldusüksus ning Õiguslik vorm					
	Füüsilisest isikust ettevõtja	Osaühing	Aktsiaselts	Mittetulundusühing	Sihtasutus
2011					
..Aegviidu vald	14	37	1	24	0
..Anija vald	98	158	4	97	1
..Kose vald	110	237	5	160	3
..Kõue vald	22	53	2	52	3
..Raasiku vald	61	198	7	83	1
2012					
..Aegviidu vald	18	33	1	22	0
..Anija vald	88	166	4	90	1
..Kose vald	112	261	6	164	3
..Kõue vald	18	58	1	48	2
..Raasiku vald	57	226	7	82	1
2013					
..Aegviidu vald	18	31	1	22	0
..Anija vald	95	180	4	101	1
..Kose vald	121	338	7	219	4
..Kõue vald	0	0	0	0	0
..Raasiku vald	54	234	6	88	0

Märkus:
Äriregistris registreeritud majanduslikult aktiivsed füüsilisest isikust ettevõtjad, v.a ainult maksukohustuslaste registris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad. Alates 01.01.2010 on kõik FIEd kohustatud end registreerima Äriregistris.
Ettevõtted on jaotatud haldusüksustesse kontaktaadressi järgi.
Sihtasutuste ja mittetulundusühingute 2011. aasta andmed on korrigeeritud 05.09.2012.

Tabel 7. IHKK piirkonnas tegutsevate juriidiliste isikute jaotus. Allikas: Statistikaamet

Valdavalt on IHKK tegutsevad ettevõtte väikese- ja keskmise suurusega, üle 250 töötajaga suurettevõtteid on piirkonnas vaid 2. VKE-de seas moodustavad suurema osa vähem kui 10 töötajaga mikroettevõtted ning nende arv piirkonna omavalitsustes on viimase kolme aasta jooksul püsinud võrdlemisi stabiilsena[3].

ER32: STATISTILISSE PROFIILI KUULUVAD ETTEVÕTTED --- Aasta, Haldusüksus ning Töötajate arv					
	Kokku	Vähem kui 10	10-49	50-249	250 ja enam
2011					
..Aegviidu vald	52	50	2	0	0
..Anija vald	263	252	7	3	1
..Kose vald	356	331	23	2	0
..Kõue vald	77	73	3	1	0
..Raasiku vald	267	249	14	3	1
2012					
..Aegviidu vald	52	50	2	0	0
..Anija vald	260	249	7	3	1
..Kose vald	381	354	24	3	0
..Kõue vald	77	73	3	1	0
..Raasiku vald	291	273	14	3	1
2013					
..Aegviidu vald	50	47	3	0	0
..Anija vald	281	270	8	2	1
..Kose vald	474	443	28	3	0
..Kõue vald	0	0	0	0	0
..Raasiku vald	295	277	13	4	1

Märkus:
Äriregistris registreeritud majanduslikult aktiivsed füüsilisest isikust ettevõtjad, v.a ainult maksukohustuslaste registris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad. Alates 01.01.2010 on kõik FIEd kohustatud end registreerima Äriregistris.
Ettevõtted on jaotatud haldusüksustesse kontaktaadressi järgi.

Tabel 8. IHKK piirkonnas tegutsevate ettevõtete põhinäitajad, töötajate arv. Allikas: Statistikaamet

[3] Ettevõtete kategoriseerimisel on kasutatud Euroopa Komisjoni regulatsiooni 2003/361/EC, mille kohaselt loetakse väikese- ja keskmise suurusega ettevõteks alla 250 töötajaga ettevõtted, nendest omakorda alla 10 töötajaga ettevõtted mikroettevõteteteks, alla 50 töötajaga ettevõtted väikeettevõteteks ja alla 250 töötajaga ettevõtted keskmise suurusega ettevõteteks. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:EN:PDF

1.1.3.2 Uuringud ja analüüsid

IHKK tegevuspiirkonna ettevõtete jaotus põhinäitajate lõikes järgib üldjoontes vastavad üleriigilist trendi. Praxise 2012. aastal koostatud väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE) arengusuundumusi käsitleva uuringu[4] kohaselt moodustavad kogu Eesti lõikes VKEdest kõige suurema osa kuni 10 töötajaga ettevõtteid ja just nende arvukuse kasv on tinginud VKEde arengusuundumuse. Kui 2005. aastal moodustasid vähem kui 10 töötajaga ettevõtted 87,3% ja 10–49 töötajaga ettevõtted 10,3% VKEdest, siis 2010. aastaks kahanes 10–49 töötajaga ettevõtete osakaal 5,5%ni, ent vähem kui 10 töötajaga ettevõtete osakaal suurenes 93,2%ni.

Kuna Eestis valitseb eri piirkondade majanduslikus aktiivsuses suur lahknevus, siis on erinev ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete piirkondlik jaotus ning ka siinkohal saab täheldada Tallinna tugevat mõju oma lähialadele sh IHKK tegevuspiirkonnale. Praxise uuringu kohaselt asub kõigist VKEdest 52% Põhja-Eestis ja 41% Tallinnas. Pealinnas paikneb kõigist Põhja-Eesti VKEdest 80%. Registreeritud tegevuskoha järgi asub jätkuvalt suurim osa (48%) VKEdest Põhja-Eestis (Harjumaa), kõige vähem on neid Kirde-Eestis (Ida-Virumaa). Ka peakontori asukoha järgi vaadates on muutused väheolulised – VKEde peakontoritest 40% asub Tallinnas, umbes kolmandik muudes linnades. Märgatavalt on aga kasvanud muudes asustusüksustes asuvate VKEde peakontorite osakaal. See on huvitav tulemus, mis võib viidata ühest küljest sellele, et linnast kolitakse maale, teisest küljest kajastada asjaolu, et uued ettevõtted eelistavad oma esimese asukohana pigem väiksemaid asulaid.

Viidatud uuringu raames läbiviidud küsitluse raames selgitati ettevõtjate nägemusi teguritest, mida nad peavad ettevõtlust piiravateks. Küsitluses osalenud ettevõtjatele esitati nimekiri 19 tegurist, mis võivad piirata nende ettevõtte arengut. Selgus, et VKEdest enamikule valmistab probleeme suur maksukoormus (56%), mille mõjutamine ei ole tõenäoliselt LEADER-tegevusgrupi võimuses, ülejäänud tegurid on probleemiks vähem kui pooltele VKEdest ning nende seas on võimalik tuvastada tegureid, mille leevendamisele saaks LEADER-tegevusgrupp oma tegevusega kaasa aidata. Viie tähtsama probleemi seas on turu leidmine (43%), arvete maksmatajätmine või sellega viivitamine klientide poolt (39%), koormavad õigusaktid ja liigne bürokraatia (38%) ning finantsvahendite kättesaadavus (34%). Järgnevad tööjõupuudus ja töötajate ebapiisavad oskused.

Turu leidmisega on probleeme 43%l VKEdest. Selle teguri olulisus on suurenenud tõenäoliselt just majandussurutise tagajärjel, sest 2008. aastal peeti seda vähemtähtsaks teguriks. Eraldi toodi uuringus välja, et keskmise suurusega ettevõtted ei pea turu leidmist väiksematega võrreldes raskeks. Ainult 26% keskmise suurusega ettevõtete jaoks on see oluline või üldine probleem.

VKEde suuruse järgi peavad tööjõupuudust ettevõtte arengut takistavaks teguriks kõige sagedamini 10–40 töötajaga ettevõtted, piirkondlikus jaotuses arvavad sama Lõuna-, Kirde- ja PõhjaEestis paiknevad VKEd. Põhja- ja Lõuna-Eestis on tööjõupuudus sagedane probleem seepärast, et seal on majandusaktiivsus suurem.

Viidatud Praxise uuringus pöörati eraldi tähelepanu VKE-de poolt kasutatavate ettevõtlusteabe allikatele. Kui uuringus osalenud VKEdele esitati täpsustav küsimus, millist liiki infot on raske leida, siis saadi vastuseks, et keerukas on leida teavet potentsiaalsete klientide (51%) ja hankijate-tarnijate (49%) kohta. Raskusi on ka regulatsioonide ja standarditeemalise info (43%) ning õigusaktide ja seadusandluse info leidmisel (39%). Teabe saamine on keeruline peamiselt mikroettevõtete esindajate (84%) jaoks. Sektoriti ei olnud ükski valdkond ei märgatavalt eristunud, kuigi rohkem näib probleeme olevat teenuseid pakkuvate ettevõtete hulgas (58% vastanutest). Varasemate aastatega võrreldes on rohkem ettevõtjaid, kellel on raske leida teave potentsiaalsete klientide, tarnijate ja hankijate kohta. Ka ELi regulatsioonide ja riigi toetusmeetmete kohta on üha enam keeruline teavet saada.

Eelkirjeldatud suundumusi seostati viidatud uuringus asjaoluga, et just viimastel aastatel on hüppeliselt

[4] http://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/ettevotlus/vke_arengusuundumused_uuring_2012.pdf

kasvanud alustavate mikroettevõtete ja FIEde arv. Neil puudub sageli ettevõtluskogemus ja seetõttu on ettevõtlusteavet keerukam leida. Seetõttu võib soovitada, et edaspidi tasub teha teemakohast teavitustööd just mikroettevõtjate ja alustavate ettevõtjate hulgas. Neile võib korraldada teabepäevi, koolitusi ja mentoriklubi üritusi, kus kogenumad ettevõtjad saavad selgitada, kuidas hankida teavet uute turgude ja klientide kohta ning teha koostööd hankijate ja tarnijatega. Ettevõtlusorganisatsioonide üha tähtsam ülesanne oleks valdkonna õigusaktide tutvustamine ja selgitamine interneti ja meedia kaudu, riiklikud institutsioonid võiksid enam panustada nii ELi kui ka Eesti õiguslikku ettevõtluskeskkonda puudutava teabe kättesaadavuse parandamisele.

Põllumajandusministeeriumi Maaettevõtluse büroo on oma 2014. aastal avalikustatud uuringus[5] võtnud vaatluse alla valdade ettevõtete dünaamika ajavahemikul 2007-2013. Uuringu tulemused näitavad, et võttes aluseks tegevusalade jaotust kolmeks sektoriks (primaar-, sekundaar- ja teenindussektor), on 2000. aastatel olnud trendiks primaarsektoris tegutsevate ettevõtete osakaalu vähenemine. Kogu Eesti ettevõtete hulgas langes primaarsektori ettevõtete osakaal 18,9%-lt 2001. a 12,3%-ni 2011. a. Selle arvelt tõusis tertsiaarsektori ettevõtete osakaal, mis 2011. a jõudis 70,4%-ni kogu ettevõtete üldarvust.

Sama areng oli ka oluliseks maaettevõtluse arengut kirjeldavaks teguriks, sest vaadeldava kümnendi keskel ületas tertsiaarsektori ettevõtete arv esimest korda primaarsektori ettevõtete arvu. Kui 2001. a oli primaarsektori ettevõtete osakaal maaettevõtete hulgas 49,7%, siis 2011. a oli primaarsektori osakaal vähenenud 32,2%-ni. Alates aastast 2004 on mittepõllumajanduslike ettevõtete osakaal maapiirkonna ettevõtete hulgas kasvanud – toona oli näitaja 52%. Mittepõllumajanduslik ettevõtlus mitmekesistab uuringus toodud järelduste kohaselt majandustegevust maapiirkondades, aitab suurendada tööhõivet külades, alevites ja alevikes ning tõsta maainimese sissetulekut. Mittepõllumajandusliku ettevõtluse areng aitab kaasa ka sisemigratsiooni peatumisele, kuna pakub täiendavaid töökohti põllumajandussektori kõrval. Oluliseks arenguks viimasel kümnendil oli, et tertsiaarsektori ettevõte osakaal maaettevõtetes ületas kümnendi keskel esimest korda primaarsektori oma. Perioodil 2004-2010 on tertsiaar- ja sekundaarsektori osakaal kasvanud 52%-lt 67%-ni, mis tõdeb seda, et peale EL liitumist on maapiirkonnas kasvanud nimetatud sektoritesse kuuluvate ettevõtete arv kiiremini kui primaarsektorisse kuuluvate ettevõtete arv. 2011, 2012. ja 2013. aastal kasvas mittepõllumajanduslike ettevõtete osakaal maapiirkondade ettevõtete hulgas vastavalt 68%, 70% ja 71%ni. 2009. ja 2010. aastal oli vastav näitaja 67%. Näitaja muutumistrend on aeglane, mistõttu võib valitsuse seatud eesmärk 2015.

Tallinna Ülikoolis 2012 aastal läbiviidud uuringu "Kodanikualgatust toetavad väärtused ja käitumismustrid Eesti elanikkonnas 2011-2012"[6] tulemused viitavad, et Harjumaal elavate inimeste aktiivsus kodanikuühenduste tegevuses osaleda (organisatsioonilise tegevuse kogemus vähemalt kahest erinevat tüüpi organisatsioonist stspordi-, vabaaja või kultuuri-selts ning muu kodanikualgatuslik ühendus) on Eesti keskmisele (24%) ligilähedane st 25%. Kvantitatiivsed uuringud piirkonna kodanikuühendusti iseloomustavate näitajate kohta puuduvad, hinnangulise uuringu "Kodanikuühenduste hetkeseis ja arenguplaanid Harjumaal"[7] on koostanud Harjumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus 2009. aastal. Uuringu tulemustena toodi välja, et pealinna läheduses tegutsevaid kodanikuühendusi iseloomustavad teatud erisused, nii võib välja tuua asjaolu, et majandustegevuse kontsentreerumine Tallinnasse ja Harjumaale pidurdas kiire majanduskasvuga aastatel mõnevõrra siinset mittetulundustegevust, teatud kogukondades võis täheldada ka nõrgemat kogukondlikku identiteeti. Siiski on piirkonna mittetulundusühendusi uurides välja selgitatud hulk tugevusi, mis loovad head eeldused koostööks otsustusorganitega, uuringus toodi väga sageli organisatsiooni tugevuse ja ka võimalusena välja häid suhteid kohaliku omavalitsusega, mis näitab, et organisatsiooni

[5] *http://www.agri.ee/et/uudised-pressiinfo/uuringud/valdkondlikud-uuringud/ettevotlus-ja-toohoive*

[6] https://www.siseministeerium.ee/public/danikualgatust_toetavad_vaartused_ja_kaitumismustrid_Eesti_elanikkonnas_2011-2012_uuringu_teostaja_Kodanikeuhiskonna_uurimis-ja_arenduskeskus_Tallinna_Ulikool.pdf

[7] http://www.heak.ee/WWW_files/files/user_files/failidVanaltKodulehelt/documents/MTY/Kval_analyys_2009.pdf

usaldatakse. Häid suhteid kohaliku omavalitsusega mainisid enim juba mõnda aega tegutsenud ühendused, mis on ka arusaadav- ennast on jõutud juba tõestada. Võimalust arenguks nähti ka suuremas koostöös ja kogemuste vahetamises teiste nii sama piirkonna kui ka piirkonnast väljaspool asuvate organisatsioonidega. Senini toimub ühenduste vaheline koostöö pigem kaootiliselt ning leiti, et seda ei ole piisavalt.

1.1.4 Kohalik võim

Tulevalt Eesti Vabariigi põhiseadusest otsustavad ja korraldavad kõiki kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. Siseministeeriumi tellimusel OÜ Geomedia poolt koostatud uuringu "Kohaliku omavalitsuste üksuste võimekuse indeks"[8] kohaselt on IHKK omavalitsuste positsioon võimekusindeksi järgi koostatud pingereas 2013. aasta koondnäitajate kohaselt alljärgnev: Aegviidu vald 102. koht, Anija vald 37. koht, Kose vald 9. koht ja Raasiku vald 25. koht. Seega valdavalt positioneeruvad IHKK omavalitsused koondnäitaja arvestuses mediaankeskmisest oluliselt kõrgemal, kuna koondnäitaja on tugevalt mõjutatud rahvastikuarvust, siis siinkohal eristub teistest Aegviidu vald.

Võimekuseindeksi komponendi lõikes, mis väljendab elanikkonna heaolu (mõõtmisobjektiks on elanike tulud, töökohtade olemasolu ja toimetulekuprobleemid), eristub Aegviidu seevastu 2013. aasta seisuga just kõrge positsiooniga nn edetabelis ning on üldarvestuses 2. kohal, Anija positsioon heaolukomponenti arvestades on 21., Kose 33. ja Raasiku 10. Seega on antud võimekusekomponendi lõikes IHKK piirkonna omavalitsused heal või väga heal positsioonil.

Piirkonna arendamise seisukohast on olulised võimekusnäitajate komponendid, mis annavad hinnangu KOV organisatsioonile ning omavalitsuse omafinantseerimisvõimekusele. Uuringu kohaselt on KOV organisatsioonidele antud hinnangu osas (komponenti mõõdetakse läbi rahva poolt demokraatlikel valimistel antud mandaadi suhtelise tugevuse ning KOV haldus- ja täitevstruktuuride
absoluutse võimekuse) IHKK omavalitsused ajavahemikul 2010-2013 toiminud suhteliselt ühtlaselt – Kose, Anija ja Raasiku positsioonid on mediaankeskmisest kõrgemad, Aegviidu positsioon on selle väiksusest tulenevast eripärast 159.

Omafinantseeringuvõimekust (omafinantseerimise võimekus ehk põhitegevuse tulude ja kulude suhe. Kui näitaja on alla ühe, siis teoreetiliselt ületavad jooksvad kulud jooksvaid kulusid ning omavalitsusüksus vajab lisaressursse toimetulekuks) peegeldava näitaja järjestamisel on IHKK valdadade seas võrdlemisi suur varieeruvus (vt skeem 2) ning siinkohal ei sõltu positsioon otseselt rahvastikuarvust – Aegviidu positsioon selles järjestuses on 12., Anijal 130., Kosel 27. ja Raasikul 133.

[8] https://www.siseministeerium.ee/public/KOV_voimekuse_indeks_2014_Loppversioon.pdf

Skeem 2. KOV-üksuse koht indeksi alusel valdkonnas "Kohaliku omavalitsuse finantsolukord" Allikas: Geomedia

1.2 Strateegilised alusdokumendid

IHKK piirkonna jaoks olulised arengudokumente vaatleme neljal tasandil:
* rahvusvaheline tasand;
* siseriiklik tasand;
* regionaalne tasand;
* kohalik tasand.

Käesolevas töös on pööratud tähelepanu arengudokumentide nendele osadele ja strateegilistele eesmärkidele, mille elluviimine LEADER põhimõttega haakuvatel alustel (sektoritevaheline koostöö, piirkondlik koostöö, kogukonna juhitud kohaliku arengu põhimõte) võib kõige suurema tõenäosusega võimalikuks ja otstarbekaks osutuda. Siinkohal tuleb rõhutada nii LEADER-tegevusgruppide kui piirkondlike organisatsioonide iseotsustamisõigust oma strateegiliste arengusuundade määratlemisel. Sidususe loomine juba olemasolevate ning väljatöötamisel olevate strateegiliste arengudokumentidega suurendab kindlasti väljavaateid strateegia edukaks rakendumiseks.

1.2.1 Rahvusvahelised arengudokumendid

Strateegia „Euroopa 2020"[9] on Euroopa Liidu kümne aasta majanduskasvu strateegia. Strateegia hõlmab seitset juhtalgatust, mille raames EL ja liikmesriikide valitsused tugevdavad üksteise jõupingutusi valdkondades, mis toetavad strateegia „Euroopa 2020" prioriteete, nagu **innovatsioon, digitaalne majandus, tööhõive, noored, tööstuspoliitika, vaesuse vastane võitlus ning ressursitõhusus**. ELi tasandil tehakse olulisi otsuseid, eesmärgiga viia lõpule ühtse turu kujundamine teenuste, energeetika ja digitaaltoodete valdkonnas ning investeerida põhilistesse piiriülestesse ühendustesse. Liikmesriigi tasandil tuleb kõrvaldada paljud konkurentsi ja töökohtade loomist takistavad tõkked. Kuid jõupingutustel on majanduskasvule ja töökohtadele soovitud toime ainult siis, kui neid tehakse ühendatud ja koordineeritud moel. Euroopa Komisjon on välja pakkunud konkreetsed juhised[10] seoste loomiseks EL 2020 juhtalgatuse ja maaelupoliitika vahel, leitakse, et valdkonnad, mille kaudu maaelu arengu programmid saavad juhtalgatuste realiseerumisele kõige rohkem kaasa aidata, on alljärgnevad:

- teadmistevahetus ja innovatsioon maapiirkondades (sh põllumajandus ja metsandus) - võrgustike ja klastrite loomine, nõuandeteenuste võimaldamine;
- põllumajanduse elujõulisus ja konkurentsivõime, maamajanduse mitmekesistamine
- põllumajanduslikud toiduahelad ja riskijuhtimine - ka väike- ja esmatasandi tootjate kaasamine väärtusahelatesse
- põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja sihipärane kasutamine
-energiatõhususe ja säästliku ressursikasutuse propageerimine metsanduses, põllumajanduses ja toidutööstuses, põhilised rakendamisvõimalused vee- ja pinnasemajanduses.

LEADER-i rolli rõhutatakse eraldi ka EL 2020 juhtalgatuse elluviimise juures, mis käsitleb sotsiaalset sidusust ja vaesuse vähendamist, kuna LEADER-kaudu on võimalik edendada esmatasandi taristut, kohalikke baasteenuseid maaelanikkonnale ning külade uuendamist.

LEADER meedet viiakse läbi **Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika** raames (Common Agricultural Policy - CAP). EL 2020 strateegia ning 2014-2020 finantsraamistiku ettevalmistamise raames on ülevaatamisel ka põllumajanduspoliitika oodatava panus EL-i üldiste eesmärkide saavutamisse. Selleks puhuks on Euroopa Komisjon koostanud nii üldisema programmidokumendi[11] kui ka juriidilised ettepanekud[12]. Põllumajandustoodete konkurentsivõime ning põllumajandus-keskkonnaprogrammi kõrval nähakse ka tulevikus olulist rolli Euroopa maaeluarengu poliitikal. Uuel programmiperioodil eeldatakse, et maaeluarengu meetmed aitavad Euroopa maaelu arengule kaudu just moderniseerimise ja innovaatiliste lahenduste propageerimise kaudu.

Ühe peamise muutusena maaelu arengu poliitikas nähakse kogukonna juhitud kohaliku arengu põhimõtte rakendamist (community-led-local-development CLLD). EL erinevate institutsioonide sellekohased alusdokumendid[13] näevad ette territoriaalsete arengustrateegiate efektiivsuse kasvu läbi kohalike otsustus- ja rakendusprotsesside ning tugeva partnerluse avaliku-, era- ja kolmanda sektori vahel. See põhimõte saab eelseisval EL eelarveperioodil kohustuslikuks maaelu arenguprogrammide rakendamisel, aga võimalik, et seda hakatakse rakendama ka EL vahendite kasutusse andmisel laiemalt.

1.2.2 Siseriiklikud arengudokumendid

Siseriiklikul tasemel on algaval EL rahastusperioodi oluliseks alusdokumendiks **konkurentsivõime kava "Eesti 2020"**[14], milles väljatoodu täpsustab suures osas Euroopa 2020 eesmärke (tööhõive tõstmine, hariduse arendamine jms). Selle kava elluviimisel saavad LEADER tegevusgrupid sh

[9] http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
[10] http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/monitoring-evaluation/workshop-03-2012/programming_en.pdf
[11] http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/communication/index_en.htm
[12] http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm
[13] http://enrd.ec.europa.eu/themes/clld/policy-and-guidance/en/policy-and-guidance_en.cfm
[14] http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/strateegia/_b_konkurentsivoime-kava_b_/_b_eesti-2020-strateegia/Eesti%202020%20(2013%20uuendamine)/Eesti2020.pdf

IHKK kaasa aidata mitmetele ettevõtlusega seotud eesmärkide elluviimisele - "Eesti 2020" seab sihiks ettevõtete pikaajalist rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu soodustava poliitika kujundamise. Ettevõtlusega alustamine, ettevõtte arendamine ja efektiivsuse tõstmine, rahvusvahelistumine, innovatsioon ning koostöö on jätkuvalt raamistikuks, milles arengud võiksid toimuda.
Riiklikest valdkondlikest arengudokumentidest on IHKK jaoks järgmisel tegevusperioodil kõige määravama tähtsusega **Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020**[15] (MAK), ning **Eesti Regionaalarengu Strateegia 2020**[16](ERAS). MAK eelnõus sätestatud prioriteedid tulenevalt otseselt EL 2020 ja Eesti 2020 strateegiatest:
1) teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades
2) kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime ning põllumajandusettevõtete elujõulisuse edendamine
3) toiduahela ja muu kui toiduahela korraldamise ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses
4) põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine
5) loodusvarade tõhusama kasutamise edendamine ja üleminek vähem CO2- heiteid tootvale ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris
6) sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine.
Kuuenda prioriteedi alameesmärgiks on ka maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine ning selle
sihtvaldkonna puhul on peamiste vajadustena välja toodud investeeringutoetuste ja muude meetmete abil väikeettevõtluse edendamise ja töökohtade loomise soodustamine maapiirkondades, ning kvaliteetsete teenuste (sh e-teenuste ja kogukonnateenuste) kättesaadavuse kindlustamine ja aja lühendamine nende teenuste kättesaamiseks. Arengukava kohaselt on antud alameesmärkide täitmisele kaasaaitajad just LEADER tegevusgrupid.

ERAS on Ida-Harju Koostöökogu piirkonna jaoks tähtis just seetõttu, et tegevusgrupp tegutseb pealinna lähipiirkonnas. Eesti Regionaalarengu Strateegia 2020 (ERAS 2020) toob välja järgnevad regionaalarengu rõhuasetused, mis puudutavad Põhja-Eesti piirkonda (sh Ida-Harjumaad)
ning millele tuleb järgneval perioodil tähelepanu pöörata:
- Pealinnapiirkonna mitmekülgse rahvusvahelise majandusliku konkurentsivõime kasvatamisele innovatiivse ja teadmusmahuka ettevõtluse kasvu hoogustamise abil.
- Pealinnapiirkonna rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiva ning välismaisele oskustööjõule ja tippspetsialistidele atraktiivse elu- ja tegevuskeskkonna edendamisele, sh säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikuvuskeskkonna arendamisele.
- Pealinnapiirkonna hajusa kasvu ja valglinnastumisega kaasnevate arenguprobleemide lahendamisele – intensiivseima valglinnastumise tõttu on eelkõige just pealinnapiirkonnas vaja keskenduda kompaktse linnaarengu ja mitmekeskuselise, asustussüsteemi tugevdamisele koos pealinna „satelliitkeskuste“ teenuste ja ühenduste arendamisega ülejäänud linnapiirkonnaga.
- Enam tasakaalustatud asustussüsteemi kujundamiseks on vaja rohkem panustada ka regiooni muude, pealinnapiirkonna kaugemas mõjualas paiknevate keskuste ja toimepiirkondade tugevdamisele. Nende toimepiirkondade ettevõtluse ja tööturu arendamisel on tähtis keskenduda sealse mitmekülgse ettevõtlusstruktuuri tugevdamisele ning tootmis-, teenindus- ja põllumajandusettevõtete lisandväärtuse
kasvatamisele.
- Arvestades, et rahvastiku intensiivseim koondumine leiab aset pealinnapiirkonda, on siin ka lähiaastatel suurim vajadus lastehoiuteenuse arendamise ning uute lasteaiakohtade loomise järele. Rahvastiku vanuskoostise eripärade tõttu on pealinna lähitagamaal vaja arvestada pikemas perspektiivis kõikuva nõudlusega eri avalike teenuste lõikes.

[15] http://www.agri.ee/mak2014-2020/
[16] https://www.siseministeerium.ee/regionaalarengu-strateegia/

- Soodsa asendi eeliste tõttu Läänemere arenguvööndis on Põhja-Eesti arendusregiooni puhul eriline tähtsus ka toimepiirkondade ülepiiri sidustatuse ja koostöö tugevdamisel.

1.2.3 Regionaalsed ja kohalikud arengudokumendid

Regionaalse tasandi arengudokumendiks on IHKK tegevuspiirkonnas 2014. aastal heaks kiidetud **Harju Maakonna Arengustrateegia 2025**[17]. Strateegias kirjeldatud visioonini soovitakse jõuda kolme strateegilise arengukomponendi kaudu - tegus rahvas (1), kvaliteetne elukeskkond (2) ning tasakaalustatud ruumimuster (3). IHKK jaoks kõige asjakohasemad tegevuseesmärgid selles strateegias on alljärgnevad:
- Elanikud on haritud, ettevõtlikud, tööturul aktiivsed, muutustele avatud ning väärtustavad oma kodukanti ja panustavad kogukonna arengusse;
- Avalike teenuste kättesaadavus ja vaba aja veetmise võimalused on tagatud keskustes ning inimesed osalevad aktiivselt oma elukeskkonna kujundamises.

Väliskeskkonna analüüsi lõppfaasi koostamise seisuga (november/detsember 2014) olid kõigil IHKK omavalitsustel kehtestatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse üldnõuetele vastavad arengukavad. Antud analüüsi käigus vaadeldi IHKK piirkonna omavalitsuste arengukavade strateegilisi arengueesmärke võttes arvesse nende ühilduvust LEADER-tegevusgrupi seniste suundumustega ning selle tegevust reguleerivate alusdokumentidega.

Piirkonna omavalitsused on arengukavades seatud visioonide realiseerimise võimalused sõnastanud erineva struktuuri ja üldisusastmega. Kõige läbivam maaelu arendamisega seotud teemaarendus on seotud kultuuri (sh kehakultuuri) ja vaba aja veetmise võimaluste avardamisega – siinkohal on võimalus efektiivselt ühildada kohalike omavalitsuste seadusest tulenevad kohustused, kogukonna- ja äriteenused. Antud teemavaldkonna kõige ülekaalukam käsitlemine arengukavades on seotud linnalähedase maapiirkonna eripäradega (töötamisvõimalused väljaspool elukoha-omavalitsust) ning omavalitsuste seadusjärgsete kohustustega. Maamajanduse mitmekesistamisega seotud sihid on arengukavades kajastatud ebaühtlasemalt, kuid valdavalt siiski võrlemisi põhjalikult sõnastatud. Olgugi, et omavalitsustel puudub otsene seadusest tulenev kohustus ning ka majanduslik motivatsioon piirkonna ettevõtlust edendada ja ettevõtluskeskkonda arendada, peetakse seda valdavas enamuses arengukavades oluliseks arengusuundumuseks ning seostatatakse seda otsesemalt või kaudsemalt elukeskkonna kvaliteediga. Maamajanduse alamliigina on teistest enam rõhutatud vajadust arendada piirkonna turismi (teistest enam rõhutatud Kose ja Aegviidu valdade arengukavades) ja puhkemajandust. Omavalitsuste arengukavad on oma üldiseloomult suunatud valitsemispiirkonna terviklikule arendamisele, mingile kindlale, eelisarendatavale valdkonnale või strateegilisele eesmärgile fokusseerimist eristada ei ole võimalik ning arvestades omavalitsustele seatud ülesannete laia diapasooniga ei ole see ka otstarbekas. LEADER-strateegia ettevalmistamise kaudu on võimalik välja selgitada kogu IHKK piirkonna arengusse panustamisest huvitatud teiste sektorite esmased huvid ja vajadused ning sätestada toetuste kaudu ühiselt eelisarendatavad valdkonnad ja tegevused.

Kose valla kehtivas arengukavas[18] haakuvad IHKK võimalike tegevussuundadega kultuuri- ja spordivaldkonda ning ettevõtlusvaldkonda käsitlevad eesmärgid ning nende saavutamise vahendid. Kultuuri- ja spordivaldkonnast väärib väljatoomist eesmärk saavutada traditsiooniliste üritustega aktiivne kultuuri- ja külaelu ning selle saavutamiseks nähakse ette järgnevaid LEADER-perspektiivist asjakohaseid tegevusi:
- külaliikumise kandepinna laiendamine ja külavanemate tegevuse aktiviseerimine;
- pärandi hoidmine, väärtustamine, tutvustamine ja sidumine oleviku ja tulevikuga;

[17] http://harju.maavalitsus.ee/documents/182179/4163295/Arengustrateegia_2025_Pohitekst.pdf/89c6dc64-cb51-4465-894b-830fae5702a5
[18] http://www.kosevald.ee/documents/825002/1208340/Kose-valla-AK-2015-2025.pdf/e35379a0-5688-4b8a-b2d8-07d8c5595ca7

- kultuuri- ja sporditegevuse toetamine ja arendamine;
- kohalikku initsiatiivi arendavates ühendustes/programmides/liikumistes aktiivne osalemine ja kogukonnaprojektide läbiviimine.

Ettevõtlusvaldkonnas seatakse eesmärgiks Kose vald kui atraktiivne elu- ja ettevõtluskeskkond alljärgnevate tegevuste elluviimise kaudu:

- konkreetsete ettevõtlusprojektide elluviimiseks vajalike eelduste loomine;
- aktiivne partnerlus avaliku, era ja kolmanda sektori vahel;
- turismisihtkoht, atraktiivne külastuse sihtkoht;
- investorite ja tööandjate valda asumise soodustamine;
- tööturu vajadusi arvestav täiskasvanute täiend- ja ümberõpe;
- vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamine (s.h. lastega peredele);
- elanike kõrge keskkonnateadlikkus ja keskkonda säästev käitumine;
- lastesõbraliku elukeskkonna pakkumine ja selleks vajalike meetmete rakendamine (noorte perede tunnustamine, edulood jms);
- noorte elupaika otsivate perede jaoks atraktiivse keskkonna loomine;
- vallaelanike igapäevastele liikumisvõimalustele kaasaaitamine, ühistranspordi optimaalne korraldamine.

Raasiku valla kehtivas arengukavas[19] haakuvad võimalike IHKK tegevussuundadega kultuurivaldkonna eesmärgid ja tegevused. Ettevõtluse osas strateegiline lähenemine arengukavas ei kajastu, olgugi, et arengukavas viidatud küsitlus tulemustest selgus, et Vallavalitsuselt oodatakse kindlamate seisukohtade kujundamist ettevõtluse arendamise suhtes ning kontseptsiooni väljatöötamist. Üldeesmärgiks on Raasiku valla kultuurivaldkonnas seatud pakkuda elanikkonnale tasemel ja mitmekülgseid kultuuriüritusi, hoides ja arendades olemasolevaid traditsioone, kaasates ja toetades kolmandat sektorit ja kodanikualgatust. Eesmärgini jõudmiseks on ette nähtud muuhulgas alljärgnevaid tegevusi:

- väärtustada kohalikku kultuuri ja selle eestvedajaid;
- likvideerida tehniliste- ja olmevõimaluste halb seisukord rahvamajades, raamatukogudes ja peoplatsidel (valgus, helisüsteemid, küte, põrand, rõdu, aknad, signalisatsioon, ventilatsioon, WC, dušširuum ja tribüünide hoidla Arukülas; fassaad, helisüsteemid, laululava ja välirajatised Raasikul; laululava Pikaveres);

Anija valla arengukava[20] strateegilistes eesmärkides on kajastatud nii ettevõtluse arendamine alljärgnevalt**:** Anija valla kui potentsiaalse ettevõtluspiirkonna tutvustamine ja koolitustegevuse korraldamine väikeettevõtluse arendamiseks. Esimese elluviimise meetmena nähakse ettevõtluskeskkonna arendamist järgnevate tegevustega:

- ettevõtluspiirkondi ja –võimalusi tutvustavate infomaterjalide koostamine;
- ettevõtluse võimaluste propageerimineläbi HEAKi, EASi ja Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi;
- osalemine ettevõtluse alastel seminaridel, messidel jne;
- Andevei MÜ välja arendamine ettevõtluspiirkonnaks;
- turismiarengukava koostamine.

Ettevõtlikkuse arendamiseks ning tööhõive parendamiseks näeb Anija valla arengukava ette järgmised tegevused:

- vajaduste väljaselgitamiseks küsitluse läbiviimine piirkonna ettevõtjate hulgas;
- tegevuskava väljatöötamine koostöösHEAK, Töötukassa ja ettevõtjatega;

[19] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4160/9201/4010/Valla%20arengukava%20aastateks%202013-2024.pdf#

[20] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4031/0201/4024/Anija%20valla%20arengukava%202014%20-%202024.pdf#

- ettevõtlust propageerivate ja ettevõtlusega alustamiseksvajalike koolituste korraldamine koostöös kolmanda sektoriga.

Kolmanda sektori arendamine on Anija valla arengukavas kirjeldatud kultuuri- ja spordivaldkonna strateegiliste eesmärkide kaudu. Siinkohal nähakse ette vallaelanikele mitmekesiste kultuurivõimaluste pakkumist ja kättesaadavuse tagamist järgnevate tegevuste kaudu:

- rahvamajade ja küla seltsimajade koordineeritudtöö korraldamine elanike paremaks teenindamiseks;
- Kehra jaamahoone kultuuriobjektiks arendamise toetamine;
- Kultuurivaldkonnas tegutsevate vabaühenduste tegevusetoetamine.

Spordivaldkonna arenguprioriteediks on eesmärgistatud sportimise võimaluste ja muude aktiivsete vabaaja veetmise võimaluste laiendamine, elanike teadlikkuse tõstmine tervislikest eluviisidest, valla spordiorganisatsioonide ja sportlaste tegevuse toetamine. Ettenähtud tegevused:

- rahvaspordi arendamine ja erinevate võistluste korraldamine;
- matka-, suusaja terviseradade korrastamine;
- staadionite ja puhkealade planeerimine ja etapiviisiline rekonstrueerimine;
- spordivaldkonnas tegutsevate vabaühendustetegevuse toetamine.

Aegviidu valla arengukava[21] käsitleb IHKK võimalike tegevussuundadega seotud valdkondi väga põhjalikult, kajastatud on nii ettevõtluskeskkonnaga seotud arengusuunad kui ka vaba aja veetmisega seonduvad strateegilised sihi. Arengukava näeb ette, et välisrajatiste (suusa- ja matkarajad) puhul on vaba aja veetmise rajatiste arendamisel oluliseks tingimusi loovaks teguriks valla asulamiljöö ja sobiv loodus asula läheduses või hästi juurdepääsetavates kohtades. Sellest vaatenurgast tuleb Aegviidu vallas kindlasti arvestada ka naaberomavalitsuste rajatistega, eeskätt suusa- ja matkaradadega, mida teenindavad asutused tervisekeskuse ning kaugtranspordiühenduste näol võiksid tulevikus asuda Aegviidus. Sellega toetatakse väljastpoolt tulevate külastajate paremat teenindamist (toitlustus, suusarent, majutus jmt) ning kohapealsete töökohtade teket turismivaldkonnas. Aegviidu turismi- ja puhkemajanduse arengut toetab valla asend Kõrvemaal, vaheldusrikas maastik. Arengukavas põhjalikult analüüsitud arengueeldusi soovitakse IHKK/LEADER-meetmega haakuvates valdkondades arendada kahe peamise arengusuuna kaudu: Aegviidu vald kui atraktiivne ettevõtluskeskkond keskkonnasõbralikuks väiketootmiseks ning Aegviidu valla mitmekesised kultuuri, spordi ja vaba aja veetmise võimalused. Ettevõtluskeskkonna arendamiseks ettenähtavad tegevused on alljärgnevad:

- Aegviidu arengu teadlikuks kujundamiseks turundatakse valda ja selle head logistilist asukohta, tutvustatakse võimalusi ettevõtluse arendamiseks;
- potentsiaalsete ettevõtjate ja investeerijatega läbirääkimisel lähtutakse põhimõttest, et siinne ja loodav ettevõtlus on keskkonnasõbralik. Loodav ettevõtlus ei tohi olla vastuolus arendustegevuse põhimõttega, et Aegviidu vald on rahulik, puhas, tervislik ja looduslikult atraktiivne elu- ja puhkekeskkond. Ettevõtlus ei tohi kahjustada puhkepiirkonna mainet;
- tihendada sidemeid kohapealse kolmanda sektoriga, et võimalusel ja vajadusel delegeerida neile osad kohaliku omavalitsuse vastutusvaldkonnad. Toetada võimalusel mittetulundusühngute tegevust eraldades neile täiendavaid vahendeid, abistada teabega vahendite taotlemisel projektidest;
- töötada välja turismitooted kasutades selleks tõhusamalt muuseumi, kultuuri- ja spordisündmuste ning kohalike traditsioonide potentsiaali;
- ühistegevuste arendamine naabervaldadega turismi- ja vaba aja sisustamiseks, tervisespordi infrastruktuuri arendamiseks;
- koostöö arendamine turismiettevõtete ja transpordifirmadega, eeskätt Elektriraudteega, turismi soodustamiseks.

[21] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4280/9201/4017/Aegviidu%20valla%20arengukava%202015-2019.pdf#

Mitmekesiseid kultuuri, spordi ja vaba aja veetmise võimalusi pakkuva elukeskkonna väljaarendamiseks on kavandatud järgmised tegevused:

- rajada puhkuse ja vaba aja veetmise võimaluste laiendamiseks Kõrvemaa Tervisespordikeskus kasutades selleks eelarveväliseid vahendeid ja kaasates naaberomavalitsusi ning ettevõtlust;
- sobitada omavahel kultuuri, spordi ja vaba aja kasutamise, tervishoiu ja sotsiaalhoolekande alane tegevus eesmärgiga täpsustada rahvamaja, raamatukogu, noortekeskuse ja Kõrvemaa Tervisespordikeskuse eeldatavaid funktsioone vältides sellega tarbetut dubleerimist ning optimeerides vallale kuuluvate ruumide kasutamist;
- tervisespordi ja vaba aja veetmise kvaliteedi tõstmiseks käivitada spordisaali rajamine vallas;
- arendada rahvamaja, raamatukogu, kooli, lasteaia ja vabaühenduste ühistegevust vallaelanike ja siin puhkajate vaba aja sisustamiseks, seltsielu elavdamiseks ning tervisespordi edendamiseks;
- toetada ja edendada Aegviidu traditsioonilisi kultuuri- ja rahvaterviseüritusi kaasates selleks kolmandat sektorit ja ettevõtlust;
- osutada materiaalset toetust tegutsevatele klubidele, seltsidele ja MTÜ-dele vastava korra väljatöötamisega.